

Sundbyberg 2012-09-20

Dnr.nr:
S2012/3890/VS
S2012/4270/FS

Vår referens:
Maryanne Rönnersten

Socialdepartementet
103 33 Stockholm

Remissvar: Gör det enklare, SOU 2012:33, och Ny myndighet för infrastrukturfrågor för vård och apotek, Ds 2012:21

Handikappförbunden

Handikappförbunden är ett partipolitiskt och religiöst obundet samarbetsorgan för rikstäckande handikappförbund. Vår vision är ett samhälle för alla, där alla människor är delaktiga på lika villkor. Ett samhälle där människor möts med respekt oavsett funktionsförmåga. Ett samhälle som tillvaratar människors olikheter och rättigheter, och därför är ett rikt samhälle.

Handikappförbunden representerar 39 medlemsförbund med sammanlagt cirka 450 000 enskilda medlemmar.

Sammanfattning

Hälso- och sjukvård liksom omsorg måste vara jämlik. Därför välkomnar Handikappförbunden ambitionen att förtydliga ansvarsfördelningen och höja effektivitet inom och mellan berörda myndigheter genom en omstrukturering.

Handikappförbunden är i stort positiva till förslagen om de fyra nya myndigheterna i betänkandet "Gör det enklare". Myndigheten för handikappolitisk samordning, Handisam, kan dock enligt vår uppfattning inte avvecklas om inte myndighetens **hela** uppdrag och verksamhetsområden handhas i annan form -funktionshindersfrågor gäller många fler områden än vård och omsorg. Detsamma gäller Statens folkhälsoinstitut. En ombildning av Hjälpmedelsinstitutet

kan vara positiv, om former för ett tvärsektorielt arbete med hjälpmedelsfrågor säkerställs.

Funktionshinderskunskap, funktionshindersperspektiv och brukarmedverkan måste säkerställas i de nya myndigheterna. Genomförandeprocessen måste vara så kort som möjligt.

Hälso- och sjukvård liksom omsorg är inte jämlik

Jämlik hälso- och sjukvård och omsorg är nödvändiga förutsättningar för att människor med funktionsnedsättning ska kunna leva bra liv på lika villkor som övriga samhällsmedborgare. Grunden måste vara mänskliga rättigheter, framför allt "Konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning". Hälso- och sjukvård och omsorg måste vara likvärdiga över landet, oavsett bostadsort och miljöer, information och kommunikation måste vara tillgänglig för alla, oavsett funktionsnedsättning. Detsamma gäller insatser inom folkhälsoområdet.

Att hälso- och sjukvården är långt ifrån jämlik visar t ex funktionshindersrörelsens alternativrapport till FN:s övervakningskommitté för "Konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning", artikel 25 Hälsa. Den svenska staten rekommenderas bland annat att:

"Säkerställa att alla människor, oavsett funktionsnedsättning, kön, ålder eller var i landet man bor får tillgång till likvärdig vård, medicinsk behandling och läkemedel."

För att detta ska bli möjligt anser vi att behövs skarpa nationella riktlinjer, tydlig ansvarsfördelning och effektiv tillsyn med möjligheter till sanktioner.

Vård- och omsorgsutredningen har haft i uppdrag "...att åstadkomma en tydligare ansvarsfördelning och höjd effektivitet i de statliga delarna i vård- och omsorgssystemet, både mellan myndigheterna, mellan departementet och myndigheterna, och för staten som helhet." Handikappförbunden välkomnar regeringens initiativ att genom vård- och omsorgsutredningen "Gör det enklare" se över organisation och ansvarsfördelning inom berörda myndigheter.

Handikappförbunden har valt att besvara "Gör det enklare" och "Ny myndighet för infrastrukturfrågor för vård och apotek" tillsammans eftersom frågorna hänger ihop och går i varandra.

Gör det enklare - förslag om sammanslagningar till fyra nya myndigheter

Sammanfattningsvis lyfter utredningen fram fyra områden där statens roll behöver förstärkas. "Dessa roller är att:

- Bidra till sektorns utvecklingsarbete, genom stöd till framtagande och spridning av kunskap,
- Säkra kvaliteter i alla verksamheter, genom effektiv hantering av godkännanden, tillstånd, legitimationer och tillsyn,
- Ansvara för samordning och nyckelfunktioner för sektorns infrastruktur för IT och kommunikation,
- Styra strategiskt med utgångspunkt från hälso- och välfärdssektorns tillstånd och utmaningar."

Utredningen föreslår att fyra nya myndigheter tillskapas genom att tio myndigheter liksom Hjälpmedelsinstitutet och Apotekens Service AB avvecklas:

- Kunskapsmyndigheten för hälsa vård och omsorg.
- Inspektionen för hälsa, vård och omsorg
- Infrastrukturmyndigheten för hälsa, vård och omsorg
- Myndigheten för välfärdsstrategi

Handikappförbundens syn på förslaget

Övergripande aspekter

Utredningens förslag innebär stora förändringar och det är i dagsläget svårt att överblicka alla konsekvenser enbart utifrån det utredningsmaterial som presenterats.

Statlig styrning är enligt vår bestämda uppfattning en förutsättning för att människor med funktionsnedsättning ska få hälso- och sjukvård och omsorg som är jämlik i förhållande till övriga befolkningen och likvärdig oavsett var i landet man bor. En jämlik hälsa kommer annars inte att nås i vårt land, i varje fall inte för de grupper vi företräder.

Det är nödvändigt att statens möjligheter att styra mot jämlikare hälso- och sjukvård och omsorg - och därmed mot jämlik hälsa - stärks, bland annat genom tydliga nationella riktlinjer. I betänkandet

redovisas att befintliga myndigheter i flertalet fall har överlappade uppgifter i sina instruktioner. Rätt genomfört kan en sammanslagning till fyra myndigheter innebära att uppdragen förtydligas, vilket bör kunna underlätta brukarnas möjligheter att hitta information om rättigheter och verksamheter och om hur klagomål kan göras med mera.

Det är viktigt att kunskaper bibehålls och överförs från de befintliga myndigheterna till de nya. Avregleringar och därmed fler aktörer ställer stora krav på kontinuitet och goda kunskaper från myndigheternas sida.

Den föreslagna Kunskapsmyndigheten är enligt vår mening en viktig del i förslaget och behöver ha ett övergripande ansvar för kompetensförsörjning inom hälso- och sjukvårdsområdet liksom omsorgen. Vi anser att dagens kompetensförsörjningsplanering, framför allt inom hälso- och sjukvården, brister. Dessa brister finns inom alla yrkeskategorier, något som måste åtgärdas snarast.

Särskilt positivt är att tillsynsverksamheten föreslås brytas ut till en fristående myndighet. I Statskontorets promemoria "Inspektionen för vård och omsorg – en ny effektiv tillsynsmyndighet för hälso- och sjukvård och socialtjänst", Ds 2012:20, föreslås att en ny tillsynsmyndighet ska ha ett mer avgränsat uppdrag än vad som föreslås i betänkandet "Gör det enklare". Handikappförbunden ställer sig dock bakom att en ny tillsynsmyndighet ska ha de uppdrag som föreslås för "Inspektionen för hälsa, vård och omsorg" i "Gör det enklare". Genom ett sådant större grepp bör det kunna undvikas att viktiga områden hanteras i separata "stuprör".

I promemorian "Ny myndighet för infrastrukturfrågor för vård och apotek", Ds 2012:21, föreslås att Apotekens Service AB ombildas till en myndighet. Handikappförbunden är positiv till att bolaget ombildas och att verksamheten i enlighet med förslaget i "Gör det enklare" läggs inom Infrastrukturmyndigheten för hälsa, vård och omsorg.

Handikappförbunden är sammanfattningsvis i stort positiva till förslaget om fyra nya myndigheter under de förutsättningar som redovisas nedan.

Handisam

Handisam har i uppdrag att samordna och främja genomförandet av den nationella funktionshinderspolitiken utifrån "Strategi för genomförande av funktionshinderspolitiken 2011 – 2016". Strategin

omfattar följande politikområden: arbetsmarknadspolitiken, utbildningspolitiken, socialpolitiken, folkhälsopolitiken, ökad fysisk tillgänglighet, transportpolitiken, It-politiken, kultur, media och idrott, rättsväsendet och Migrationsverket liksom konsumentpolitiken. 22 berörda myndigheter har ett särskilt ansvar med utpekade delmål och ska en gång om året rapportera till regeringen hur de arbetat för att nå målen. Handisam sammanställer och analyserar rapporterna.

Handisam har således ett uppdrag som sträcker sig över betydligt fler områden än vård och omsorg, nämligen de områden som i första hand ligger till grund för att människor med funktionsnedsättning ska få del av sina mänskliga rättigheter.

Utredningen föreslår att Handisam avvecklas. Kunskapsmyndigheten för hälsa, vård och omsorg föreslås bli "sektorsansvarig för genomförandet av de funktionshinderspolitiska målen inom vården och omsorgen". Myndigheten för välfärdsstrategi ska "följa och analysera utvecklingen av demografi, hälsoläge, sjukdoms- och omsorgspanorama, teknisk och medicinsk utveckling, funktionshindrades situation och förväntningar inom olika befolkningsgrupper." I båda fallen är myndigheternas föreslagna uppdrag relaterade till vård och omsorgssektorerna.

Handikappförbunden anser att denna lösning är oacceptabel. Utredningens förslag riskerar att reducera funktionshindersfrågor till enbart vård- och omsorgsfrågor. I så fall går utvecklingen baklänges – från medborgare till patient. Om Handisam, trots vår inställning, ska avvecklas så måste frågor om var och hur Handisams totala uppdrag ska hanteras få en helhetslösning som ligger i linje med intentionerna i de funktionshinderspolitiska målen och genomförandet av mänskliga rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Handikappförbunden anser att Handisam behöver utvecklas inom ramen för sin nuvarande organisation. En grundläggande förutsättning för detta är ett fördjupat samarbete med funktionshindersrörelsen. Kompetens och kunskap inom Handisam behöver säkerställas genom att Handisam får en styrelse med fullgod representant från funktionshindersrörelsen.

Statens folkhälsoinstitut, FHI

FHI:s rapport "Onödig ohälsa" från 2008 visade att det är mer än tio gånger vanligare att människor med funktionsnedsättning upplever

att de har dålig hälsa jämfört med den övriga befolkningen. Orsakerna är relaterade till hälsofaktorer som psykisk hälsa, dålig tandhälsa, värk, diabetes, astma och så vidare. Men också till funktionshindrande faktorer som brist på inflytande, ekonomisk otrygghet och brist på tillgänglighet. I funktionshindersrörelsens rapport till FN:s övervakningskommitté för "Konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning" rekommenderas den svenska staten bland annat att:

"Se till att folkhälsoarbetet på ett tydligare sätt än hittills inkluderar människor med funktionsnedsättning. Fokus måste sättas på funktionshindrande processer och faktorer."

Folkhälsofrågor ryms inom många politikområden, vilket framgår av FHI:s elva mål. Utöver vård och omsorgsrelaterade mål återfinns t ex delaktighet och inflytande i samhället, ekonomiska och sociala förutsättningar, miljöer och produkter bland FHI:s mål - områden som är viktiga förutsättningar för att människor med funktionsnedsättning under hela livet ska kunna leva på lika villkor som andra. FHI har idag ett övergripande ansvar för uppföljning, utvärdering och kunskapsförmedling inom sina målområden.

Handikappförbunden anser att FHI i första hand behöver finnas kvar som egen myndighet. Det är nödvändigt att det finns en instans som tar ett samlat grepp över alla de folkhälsorelaterade områden som är viktiga för människor med funktionsnedsättning.

Om FHI ändå inkorporeras i nya myndigheter är det viktigt att säkerställa former för hur hela FHI:s uppdrag fortsättningsvis ska hanteras så att inte områden - som ger grundläggande förutsättningar för god hälsa för människor med funktionsnedsättning - åsidosätts.

Hjälpmedelsinstitutet, HI

Hjälpmedelsinstitutet har i många år haft ett viktigt uppdrag som nationellt kunskapscenter när det gäller utveckling av hjälpmedel. Det är absolut nödvändigt att det även fortsättningsvis finns en instans som i likhet med HI kan ta till vara och utveckla erfarenheter och moderna tekniker för att få fram och sprida kunskap om hjälpmedel.

HI är idag en ideell förening med staten och SKL som huvudmän. Om HI omvandlas till myndighet öppnas nya möjligheter för staten att dels styra upp verksamheten genom instruktion och

regleringsbrev, dels utöva tillsyn i linje med de funktionshinderspolitiska målen. Detta är positivt. Å andra sidan är hjälpmedel inte bara en fråga om vård och omsorg. Tillgång till hjälpmedel kan till exempel vara en förutsättning för att barn och ungdomar med funktionsnedsättning kan få utbildning. Rätt hjälpmedel kan göra det möjligt för människor med funktionsnedsättning att få och behålla ett arbete. Hjälpmedel är i många fall en absolut förutsättning för att människor med funktionsnedsättning ska kunna leva självständiga liv på lika villkor som andra. Kunskap om och tillgång till hjälpmedel är därmed en fråga som skär igenom långt fler samhällssektorer än vård och omsorg.

Handikappförbunden ser positivt på att HI omvandlas till myndighet inom ramen för en omorganisation till fyra nya myndigheter. Dock under förutsättning att former säkerställs för hur hela HI:s tvärspektoriella uppdrag fortsättningsvis ska förvaltas. Annars riskerar hjälpmedelsfrågor att reduceras till enbart vård- och omsorgsfrågor.

Förslagen till förordningar med instruktion

I förslag till förordning med instruktion för respektive myndighet behöver i samtliga fall införas åtaganden som gäller funktionshindersperspektiv, tillgänglighetsaspekter och brukarmedverkan. Det måste finnas gedigna kunskaper om funktionshindersfrågor inom varje myndighet så att perspektiven genomsyrar alla ansvarsområden på ett sådant sätt att positionerna stadigt flyttas framåt.

Funktionshindersperspektiv

Varje myndighet måste ha ett funktionshindersperspektiv som en naturlig del av sitt arbete. Det innebär att i planering och genomförande löpande identifiera och åtgärda hinder för delaktighet och att arbeta för att nya hinder inte uppstår. Utgångspunkten måste vara att människor är olika och det därför kan behövas olika lösningar för att uppnå delaktighet och jämlikhet på lika villkor.

Tillgänglighet och användbarhet

Myndigheternas lokaler, verksamheter, information och kommunikation måste vara tillgängliga, på själva myndigheten och på hemsidan, i personalpolitiken liksom inom myndighetens alla verksamhetsgrenar. På så sätt kan myndigheterna både föregå med och sprida goda exempel.

Tillgänglighet och användbarhet måste vara villkor vid upphandling av varor och tjänster.

Brukarmedverkan

Kontinuerlig brukarmedverkan är en förutsättning för att myndigheterna ska få tillgång till nödvändiga kunskaper och information. Skyldighet att samverka med brukarna genom deras organisationer behöver därför skrivas in i respektive förordning, förslagvis under rubriken "Samverkan".

Genomförande

Förändringen till fyra nya myndigheter är en stor organisatorisk utmaning. Det är viktigt att denna process görs snabbt och effektivt så att de störningar som omställningarna kan medföra får så lite inverkan som möjligt för brukarna. Handikappförbunden anser därför att omorganisationen behöver göras i ett samlat steg.

Inrättande av den nya myndigheten Inspektionen för vård och omsorg

Den 14 juni 2012 beslutade regeringen att tillsätta en utredning i syfte att förbereda och genomföra bildandet av en ny tillsynsmyndighet för hälso- och sjukvård och socialtjänst. Av direktiven framgår att uppdraget avser genomförande av förslaget till tillsynsmyndighet från promemorian "Inspektionen för vård och omsorg – en ny effektiv tillsynsmyndighet för hälso- och sjukvård och socialtjänst" (Ds 2012:20). Under pågående remisstid för "Gör det enklare" har regeringen därefter aviserat att den nya myndigheten kommer att inrättas. Handikappförbunden beklagar att regeringen därmed så tydligt visar att man inte avser avvakta remissinstansernas synpunkter. I ett längre perspektiv riskerar detta förfaringsätt att urholka den goda traditionen inom det svenska utredningsväsendet.

Med vänlig hälsning

HANDIKAPPFÖRBUNDEN

Ingrid Burman

Ordförande